

СИСТЕМА ЗА ТОЧКОВА ОЦЕНКА - ЕТАП 2010

Тук се описва начинът на формиране на точкова оценка на кандидатстващите библиотеки по програмата, одобрен от Работна група на 31 август 2009 г. Системата осигурява обективно отчитане на актуалното състояние на библиотеките и дава равни възможности за включване на всяка отговаряща на задължителните условия библиотека. Всяка библиотека получава точки въз основа на представената информация във формуляра за кандидатстване. Точкуват се две групи показатели:

Група 1. Показатели, основани на библиотечната статистика и дейността на библиотеката - оценяват се изпълнението на основните функции на библиотеката и мястото ѝ в общността въз основа на попълнения Формуляр №2.

Група 2. Демографски и социално-икономически показатели - оценява се потенциалът на библиотеката да обхване ефективно по-голям брой население с оглед на стратегическите съображения за избор на целеви библиотеки. Данните се взимат от националната статистика.

Набраните точки по Група 1 и по Група 2 се разглеждат отделно. В рамките на всяка община кандидатстващите библиотеки първоначално се подреждат според получените точки по Група 1 в низходящ ред. За да се получи проектосписък от избираеми кандидатури от съответната община за Етап 2010, се прилагат водещите принципи на програмата, стратегическите съображения и точките по Група 2.

Препоръчителният точков праг по Група 1 за включване в програмата на Етап 2010 се изчислява на базата на постъпилата информация от всички кандидатури по Етап 2010 и се одобрява от Работната група към програмата (Управителен съвет – експертно ниво).

Скалите за точкова оценка по показателите от Група 1 и Група 2 се актуализират всяка година въз основа на статистическата информация от постъпилите кандидатури и при необходимост според стратегическите съображения за съответния етап. Актуализацията на скалите се одобрява от Работната група към програмата.

Група 1 включва стандартни показатели за работата на всяка обществена библиотека. Те са заложиени във Формуляр №2 от пакета документи за кандидатстване:

Библиотечна статистика

- общ брой посещения (2008, 2009 г.) – въпрос 11 от Формуляр №2;
- брой регистрирани читатели (2008, 2009 г.) – въпрос 12 от Формуляр №2;
- брой заети библиотечни материали (2008, 2009 г.) – въпрос 13 от Формуляр №2;
- брой набавени библиотечни материали (2008, 2009 г.) – въпрос 14 от Формуляр №2;
- размер на библиотечния фонд (2008, 2009 г.) – въпрос 15 от Формуляр №2.

На оценка подлежат съотношения, които позволяват сравнение между библиотеки с разнообразни изходни данни (например, библиотека с фонд 5000 единици, която обслужва 500 души и библиотека с фонд 20000 единици, която обслужва 10000 души):

- обхватност - показва до каква част от населението на определено населено място успява да достигне библиотеката (брой читатели, разделен на броя на населението, умножен по 100 – резултатът е в процент) – поотделно за 2008 г. и 2009 г.;
- посещаемост - показва колко пъти годишно един читател посещава библиотеката (брой посещения, разделен на брой регистрирани читатели) – поотделно за 2008 г. и 2009 г. Избран е този вариант на изчисляване на показателя, тъй като библиотеките отчитат в своята документация основно посещенията на читателите, а не всички лица, които по някакъв повод посещават библиотеката (например, при литературни четения и др. подобни събития);
- читаемост - показва колко броя библиотечни документи е използвал един читател (брой заети библиотечни материали, разделен на брой регистрирани читатели) - 2008 г., 2009 г.;
- набавени библиотечни материали (поотделно за 2008 г. и 2009 г.) – този показател се оценява директно (а не като съотношение). Слабото набавяне или липсата на новонабавени библиотечни материали се дължи на факта, че през последните години финансирането на обществените библиотеки е било рестриктивно, недостатъчно и неравномерно;
- обръщаемост - показва каква е динамиката на библиотечния фонд (брой заети библиотечни материали, разделен на размер на библиотечния фонд) – поотделно за 2008 г. и 2009 г.

Дейност на библиотеката

Оценяват се изходните данни, подадени от библиотеките във Формуляр №2 (регистрират се само инициативи и проекти, които се отнасят пряко до библиотеката, а не до читалището изобщо):

- успешни обществени дейности / инициативи, кампании, дарителски акции и т.н. за периода 2008 - 2009 г. – въпрос 16 от Формуляр №2;
- проекти, за които библиотеката е кандидатствала в периода 2008 - 2009 г. - въпрос 17 от Формуляр №2;
- значими проекти, които библиотеката е спечелила за периода 2008 - 2009 г. - въпрос 18 от Формуляр №2;
- обучения, през които е преминал библиотечният персонал през 2008 и 2009 г. - въпрос 19 от Формуляр №2.

Група 2 включва демографски и социално-икономически показатели за всяко населено място по данни на Националния статистически институт (НСИ), Националния регистър на населените места, поддържан от НСИ, Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) и ГД „Гражданска регистрация и административно обслужване” (ГРАО), към 31.12.2009 г. (ако са налични) или към 31.12.2008 г. В тази група се включват следните показатели:

- брой на населението;
- категория на населеното място, в което се намира библиотеката (съгласно категоризацията на МРРБ), която показва най-общо степента на развитие на населеното място;
- възрастова структура на населението в населеното място (дял на лицата над трудоспособна възраст от цялото население, по данни на ГРАО – таблици на населението по пол и възраст)
- наличие на училище/училища.

ТОЧКУВАНЕ – ГРУПА 1

Библиотечна статистика

Максималният брой точки, които библиотеката може да получи, съответно за 2008 г. и 2009 г., е по 50 или общо 100 за библиотечна статистика. Оценката е сбор от показателите обхватност, посещаемост, читаемост, набавени библиотечни материали, обръщаемост.

Обхватност

$$\text{Обхватност}_{\text{година } y} = \frac{\text{брой регистрирани читатели}_{\text{година } y}}{\text{брой на населението}_{\text{година } y}} * 100$$

където:

обхватност - изчислява се в процент; година у е годината, за която се отнасят изчисленията (2008, 2009 г.)

Данните от преброяването на библиотеките от 2005 г. показват, че средната обхватност на читалищните библиотеки, които преобладават сред постъпилите кандидатури, е 7,1%. По тази причина се спираме на следния вариант за точкуване:

За обхватност под 5% от населението	0 точки
За обхватност между 6% и 10% от населението	5 точки
За обхватност над 11% от населението	10 точки

Крайната оценка за показателя се формира като сбор от точките за 2008 г. и 2009 г. Максималният брой точки е 20; максимален брой точки за 2008 г. и 2009 г. - по 10.

Посещаемост

$$\text{Посещаемост}_{\text{година } y} = \frac{\text{брой посещения}_{\text{година } y}}{\text{брой регистрирани читатели}_{\text{година } y}}$$

, където:

посещаемост - изчислява се в брой посещения средно на читател;
година у е годината, за която се отнасят изчисленията (2008, 2009 г.)

Данните от 2005 година показват, че средната посещаемост за читалищните библиотеки е 10,7 пъти годишно. По тази причина се спираме на следния вариант за точкуване:

За посещаемост на читател под 6 пъти годишно	0 точки
За посещаемост на читател между 7 и 10 пъти годишно	5 точки
За посещаемост на читател над 10 пъти годишно	10 точки

Крайната оценка се формира като сбор от точките за 2008 г. и 2009 г. Максималният брой точки за показателя е 20; максимален брой точки за 2008 г. и 2009 г. - по 10.

Читаемост

$$\text{Читаемост}_{\text{година } y} = \frac{\text{брой заети библиотечни материали}_{\text{година } y}}{\text{брой регистрирани читатели}_{\text{година } y}}$$

, където

читаемост - изчислява се в брой заети материали средно на читател;
година у е годината, за която се отнасят изчисленията (2008, 2009 г.)

Данните от 2005 година показват, че средната читаемост е 19,7 броя материали на читател годишно. По тази причина се спираме на следния вариант за точкуване:

За читаемост на читател под 12 броя* на година	0 точки
За читаемост на читател между 13 и 20 броя на година	5 точки
За читаемост на читател над 20 броя на година	10 точки

* заети библиотечни материали на читател

Крайната оценка се формира като сбор от точките за 2008 г. и 2009 г. Максималният брой точки за показателя е 20; максимален брой точки за 2008 г. и 2009 г. - по 10.

Набавени библиотечни материали

Данните от анкетната карта, попълвана от библиотеките при кандидатстването, се оценяват директно, без допълнителни изчисления, на база на информацията от проучването от юни, 2008 г., представена в таблица 1.

Таблица 1.
Брой на набавените библиотечни материали през 2007 г.
(източник: проучване на Глоб@лни библиотеки – България, юни, 2008 г.)

	Процент
няма данни	7,9
няма набавяния	9,9
от 1 до 20	12,0
от 21 до 50	15,8
от 51 до 100	18,2
от 101 до 200	16,9
от 201 до 500	13,1
над 500	6,2
Общо	100,0

По тази причина се спираме на следния вариант за точкуване:

За набавени материали под 20 броя на година	0 точки
---	---------

За набавени материали между 21 и 50 броя на година	5 точки
За набавени материали между 51 и 100 броя на година	7 точки
За набавени материали над 101 броя на година	10 точки

Крайната оценка за показателя се формира като сбор от точките за 2008 г. и 2009 г. Максималният брой точки за показателя е 20; максимален брой точки за 2008 г. и 2009 г. - по 10. Библиотеката получава за всяка от годините следните точки:

Обръщаемост

$$\text{Обръщаемост}_{\text{година } y} = \frac{\text{брой взети библиотечни материали}_{\text{година } y}}{\text{общ размер на библиотечния фонд}_{\text{година } y}} * 100$$

, където:

обръщаемост - изчислява се в процент; година у е годината, за която се отнасят изчисленията (2008, 2009 г.)

Данните от преброяването на библиотеките от 2005 г. показват, че средната обръщаемост на фонда за читалищните библиотеки е 32%. По тази причина се спираме на следния вариант за точкуване:

За обръщаемост под 10% от фонда	0 точки
За обръщаемост между 11% и 20% от фонда	5 точки
За обръщаемост между 21% и 30% от фонда	7 точки
За обръщаемост над 30% от фонда	10 точки

Крайната оценка за показателя се формира като сбор от точките за 2008 г. и 2009 г. Максималният брой точки за показателя е 20; максимален брой точки за 2008 г. и 2009 г. - по 10.

Дейност на библиотеката

Максималният брой точки, които библиотеката може да получи, съответно за 2008 г. и 2009 г., е по 50 или общо 100. Оценката се формира като сбор от точките за показателите: обществена дейност, кандидатстване по проекти, спечелени проекти, съотношение между кандидатствания и спечелени проекти, преминати обучения.

Обществени дейности

Оценява се наличието на обществени инициативи, кампании, дарителски акции и т.н. за периода 2008 г. - 2009 г. Максималният брой точки за показателя е 20. Библиотеката получава следните точки:

Нито една обществена дейност/инициатива	0 точки
Една обществена дейност/инициатива	10 точки
Две обществени дейности/инициативи	14 точки
Три обществени дейности/инициативи	20 точки

Кандидатстване по проекти

Оценява се наличието на кандидатури по проекти за периода 2008 г.- 2009 г. Максималният брой точки за показателя е 20. Библиотеката получава следните точки:

Нито едно кандидатстване за проект	0 точки
Едно кандидатстване за проект	10 точки
Две кандидатствания за проект	14 точки
Три кандидатствания за проект	20 точки

Спечелени проекти

Оценява се наличието спечелени проекти за периода 2008 г. - 2009 г. Максималният брой точки за показателя е 20. Библиотеката получава следните точки:

Нито един спечелен проект	0 точки
Един спечелен проект	10 точки
Два спечелени проекта	14 точки
Три спечелени проекта	20 точки

Съотношение между кандидатствания и спечелени проекти (успеваемост)

$$\text{Успеваемост} = \frac{\text{брой спечелени значими проекти}}{\text{брой кандидатствания по значими проекти}} * 100$$

, където:
успеваемост - изчислява се в процент; година у е годината, за която се отнасят изчисленията (2008, 2009 г.)

При съотношение между кандидатствания и спечелени проекти по-голямо от 100%, то се приема за 100%. Максималният брой точки е 20. Библиотеката получава следните точки:

Библиотеката не е кандидатствала	0 точки
Успеваемост 0% (кандидатствала е, но не е спечелила)	6 точки
Успеваемост 33% (3 кандидатури – 1 спечелен проект)	10 точки
Успеваемост 50% (2 кандидатури – 1 спечелен проект)	14 точки
Успеваемост над 66% (3 кандидатури – 2 или 3 спечелени)	20 точки

Обучения

Оценява се броят на преминалите от библиотечния персонал обучения през 2008 и 2009 г. Максималният брой точки за показателя е 20; максимален брой точки за 2008 г. и 2009 г. - по 10. Библиотеката получава за всяка от годините следните точки:

Нито едно обучение	0 точки
Едно обучение	5 точки
Две, три или повече обучения	10 точки

ТОЧКУВАНЕ – ГРУПА 2

В тази група се съдържат 5 показателя, засягащи особеностите на населеното място, в което е позиционирана библиотеката. Максималният брой точки, който всеки от показателите може да добави към общата оценка на библиотеката, е 10. Общият брой точки за групата не може да надхвърли 50. Точкуването се осъществява, както следва:

Брой население и тип населено място

Максималният брой точки, който библиотеката може да получи по този показател, е 10.

За областни центрове и градове над 20 000 души	0 точки
За градове с население между 10 000 и 20 000 души	1 точка
За градове и села с население между 5 000 и 10 000 души	2 точки
За градове и села с население между 2 000 и 5 000 души	5 точки
За градове и села с население между 1 000 и 2 000 души	7 точки
За села с население между 500 и 1 000 души	10 точки

За села с население до 500 души

5 точки

Категория на населеното място

Приема се категоризация съгласно *Методиката за категоризация на административно-териториалните и териториални единици в Република България*¹. Категориите на населените места са от 0 до 8, като колкото по-голяма е категорията, толкова по-ниска е степента на развитие. Използва се методът на интегралните оценки, като степента на развитие се оценява по следните критерии:

1. Демографски – население:

- брой на населението;
- коефициент на възрастова зависимост² - % (население под 15 и на 65 и повече години на 100 лица от 15 до 64 г.).

2. Урбанизационен:

- % жилища със стоманобетонна носеща конструкция от общо построени жилища.

3. Инфраструктурен:

техническа (транспортна, енергийна, водно-стопанска, съобщителна) инфраструктура, включваща показателите:

- % от населението, обслужвано с автомагистрали и пътища I и II клас;
- % електрифициране;
- доставена вода от общественото снабдяване (ВиК),
- % от населението, обслужвано от питейно-битовото водоснабдяване и канализационни мрежи;
- % от населението, обслужвано от пощенски, телеграфни и телефонни станции.

социална инфраструктура, включваща показателите:

- Брой болнични заведения (в т.ч. болници и диспансери);
- Брой функциониращи детски градини, училища и обслужващи звена.

¹ Утвърдена със Заповед № РД-02-14-256 от 31 май 2004 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството. Към октомври 2009 г. се очаква осъвременяване на категоризацията на населените места по същата методология.

² Коефициентът на възрастова зависимост (V) показва съотношението между броя на лицата под 15 и над 65 години (т.нар. „зависими” възрасти) на 100 лица от т.нар. „независими” възрасти (между 15 и 65 години).

Максималният брой точки, който библиотеката може да получи по този показател е 10:

За категория 8	7 точки
За категория 7	7 точки
За категория 6	10 точки
За категория 5	10 точки
За категория 4	7 точки
За категория 3	5 точки
За категория 2	3 точки
За категория 1	0 точки
За категория 0	0 точки

Възрастова структура

По данни на НСИ към 31.12.2008 г. делът на лицата на възраст над 65 години (т.е. в надтрудоспособна възраст) е 17,4% общо за страната, 14,0% - за градовете и 25,6% - за селата. За база при оценяването се приема най-високата стойност – 25,6%. Максималният брой точки, който библиотеката може да получи по този показател, е 10:

За дял на населението над 65 г. над 40,01%	0 точки
За дял на населението над 65 г. между 30,01% и 40,00%	3 точки
За дял на населението над 65 г. между 20,01% и 30,00%	5 точки
За дял на населението над 65 г. до 20,00%	10 точки

Наличие на училища

Максималният брой точки, който библиотеката може да получи по този показател, е 10:

За населени места без училище	0 точки
За населени места с поне едно училище	10 точки